

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 39.

V Ljubljani, 28. kimavca 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petič-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: † Jan Lego. — Naš denarni zavod. — K naši organizaciji. — Pisarna. — Prva seja odbora učiteljske organizacije „Steiermärkischer Lehrerbund“. — Oblast — učitelj. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Inserati.

† Jan Lego.

Jan Lego, eden iz redkega števila odkritosrčnih in pravih prijateljev slovenskega učiteljstva in našega naroda, je umrl dne 17. t. m. v Žižkovu pri Pragi.

Ko je l. 1903. praznoval Lego sedemdesetletnico svojega rojstva, je naš list obširno pisal o njegovem plodonosnem delovanju. Zategadelj se omejujemo danes le na najglavnejše momente iz življenja in delovanja tega plemenitega, delavnega in požrtvovalnega moža.

Jan V. Lego se je rodil dne 14. septembra 1833. l. v Lhoti pri Zbirovu blizu Plzna na Češkem kot sin zaslužnega češkega učitelja. Dopršil je gimnazijo v Plznu in si izvolil po dovršeni maturi uradniški poklic po rudarskih uradih. Želja, da bi spoznal jugoslovanske narode, posebno pa nas Slovence, mu ni dala pokoja in zaradi tega je zapustil svoje mesto in prestopil v politično službo.

Dne 1. julija 1857. leta je nastopil pri okrajnem uradu v Kamniku kot kancelist. Seveda je ječal takrat Kamnik še v nemških sponah, meščanstvo ni bilo zavedno, le tupatam se je našel kak mož, ki je čutil, da ni rojen Nemec, vobče je pa vladala velika indiferentnost. Legovi kolegi so bili seveda vsi strogo nemškega mišljenja in nazivali so ga navadno s „tujcem“. Lego je delal rad izlete v kamniško okolico, posebno mnogokrat je pošetil župnika v Palovičah, tuhinjsko dolino pa je v kratkem svojem bivanju v Kamniku prepotoval v celoti. Dopisoval je iz Kamnika v razne češke liste ter tako seznanjal severne brate z nami. Najboljša prijatelja sta si bila s takratnim učiteljem Matejem Močnikom.

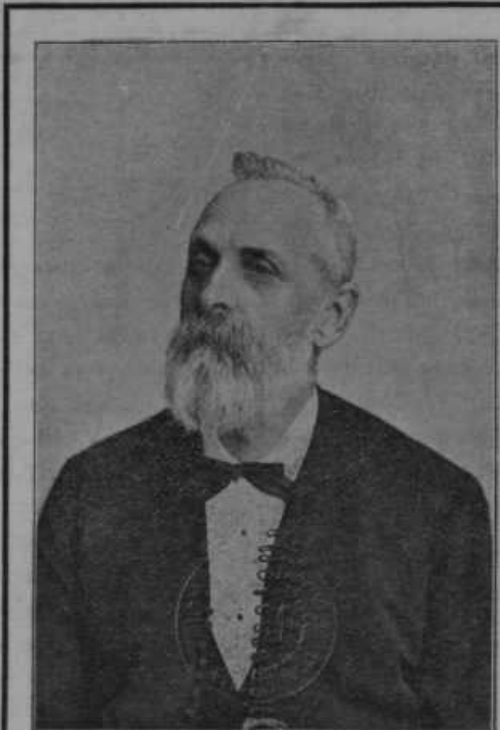
Četudi so ga njegovi soursadniki zaradi njegovega narodnega mišljenja porogljivo nazivali s „tujcem“, mu pa vendar ni mogel nihče odrekati, da ni bil vesten, priden in zmožen delavec. Že leta 1858. ga je pozval namestnik grof Chorinsky k vladi v Ljubljano, kjer se je seznanil z vsemi tedanjimi ljubljanskimi rodoljubi. Tu je bil med ustanovitelji „Narodne čitalnice“. Skoraj ga pa tudi lahko imenujemo očeta slovenske komponistike.

Ko je prišel namreč v Ljubljano, je kot član „Filharmoničnega društva“ takoj spoznal, da Slovincem manjka lastne umetne pesmi. In nabral je med znanci 19 goldinarjev ter jih je izročil Bleiweisu, pregovorivši ga, naj razpiše nagrado za najboljšo uglasitev pesmi „Kdo je mar?“ In takoj se je oglasilo nekaj mladih konkurentov za nagrado. Od tega časa je bila na programu vsakega koncerta „Filharmoničnega društva“ nova skladba. Seveda ni bilo tiste čase „Filharmonično društvo“ na izključno nemški podlagi kakor je danes. Lego je bil tudi eden glavnih ustanoviteljev „Dramatiškega društva“.

Leta 1860. je prišel Lego v Trst k namestništvu. Tukaj je ustanovil prvi slovenski pevski zbor, iz katerega se je pozneje razvila „Čitalnica“.

Iz Trsta je bil prestavljen na Dunaj v ministrstvo, od koder je odšel zaradi bolezni domov na Češko. Toda kmalu so ga poklicali zopet na jug, v Pulj, kjer je služil v arzenalu, dokler ni stopil kot adjunkt pomorskega komisarijata v pokoj. — Leta 1874. se je pa preselil v svojo domovino ter je sprejel v kraljevskem češkem muzeju službo skriptorja.

V ozki zvezi je Lego tudi s porodom slovenskega alpinizma. Njegova idealna duša, sprejemljiva za vse lepo, se je naslajala ob prirodnih krasotah Gorenjskega in takoj v prvih letih svo-

J. Lego

jega bivanja med nami je prišel na Triglav. A ker je znal svojim idealnim načrtom dati realno podlago in ker je njegov bister duh spoznal, kolike važnosti so prirodne krasote za privabitev potnikov v deželo in torej tudi za povzdigo blaginje, je začel v svojih znancih buditi zanimanje za njih lepe gore. Enemu najstarejših slovenskih turistov, nadučitelju Koebeku, po katerem se sedaj imenuje celo ena koča, je ravno Lego zbudil navdušenje za alpinizem. Že veliko let pred oživetvorenjem planinskega društva, ko še noben Slovenec ni mislil na njegovo ustanovitev, je Lego propagiral ustanovitev takega društva. Tedaj pa razmere še niso bile ugodne, zato se tudi tedaj ta načrt ni posrečil.

Malokateri Slovenec ima toliko zaslug za preporod našega naroda kakor Lego. On ni bil samo poln svetega ognja, nepremagljivega idealizma, ampak je znal tudi začeti pri pravem koncu. Zbiral je okolo sebe mladino, izobraženo in preprosto, ter jo navduševal za svoje ideale: narodnost in slovanstvo. Obrat se je zlasti do učiteljstva, ker je poznal, da more postati ono najvažnejši faktor za probujanje naroda, ker živi sredi ljudstva kot vzgojevalec njegove mladine in kot njegov izobraženejši del. V ozki zvezi je bil z vsemi učitelji na Gorenjskem, ki jih je vodil s svojim zgledom in svojim svetom. Obenem pa je seznanjal svoje češke rojake z našim narodom in z našimi razmerami ter budil v njih zanimanje za nas. Bil je stalen dopisnik raznih čeških listov, katerim je redno pošiljal poročila o nas. Njegovo geslo je bilo delo. Mojster je bil zlasti v drobem delu, ki se tako pogostokrat podcenjuje, ki je pa neobhodno potrebno za pospeševanje vsakega napredka.

Bil je pravi apostol češko-slovenske vzajemnosti, ki je pa ni pospeševal s slavnostnimi govori, ki prinašajo samo popularnost guberniku, marveč z vztrajnim delom na polju obojestranskega medsebojnega spoznanja.

Leta 1884. je dal Lego inicijativo za ono znamenito potovanje Slovencev v Prago. Ravnotako je priredil poseben vlak Čehov v Ljubljano, Trst in Postojnsko jamo leta 1895. In od leta 1884. datirajo pravzaprav redne zveze med Čehi in Slovenci.

Vsa leta je zbiral med Čehi denarne prispevke za slovenske namene in je v to svrhu kakor tudi v pospeševanje vzajemnosti med obema narodoma ustanovil „Česko-sloviňský spolek“, ki je dolgo let uspešno deloval za razširjenje češko-slovenske vzajemnosti med Čehi.

Zlasti velik dobrotnik je bil slovenski učeči se mladini, ki je prihajala v Prago. Vedno jo je podpiral, in ker sam ni bil dovolj imovit, da bi mogel našim dijakom dajati gmotno pomoč, je trkal pri drugih čeških rodoljubih, da so jih podpirali. Lahko rečemo, da ni zavrnil nobenega slovenskega dijaka, ki se je obrnil do njega. Naši praški dijaki so se dolgo let zbirali pri njem, ki jih je znal s svojo ljubeznivostjo prikleniti nase in blagodejno vplivati nanje.

Dokler je bival med Slovenci, je posvečal posebno pozornost slovenski mladini. Zlasti so mu prirastli k srcu naši otroci, in vedno je vspodbujal naše učiteljstvo k pridnemu delovanju za dobro vzgojo naše mladine in za povzdigo našega ljudskega šolstva. Vedel je pač dobro, kakšnega pomena za bodočnost naroda je njegov naraščaj. Zato je bil tudi med prvimi, ki so začeli pospeševati razvoj naše mladinske književnosti. Ko je prišel v Prago, je nabiral denar za nagrade našim najboljšim spisom za mladino. Sad te požrtvovalnosti je naša „Mladinska knjižnica.“ Njene povesti so nagrajene s cenami, za katere je Lego nabiral denar med svojimi češkimi rojaki. Kot strokovnjak v prirodoslovnih vedah je tudi vedel, da je za naše kmetiško ljudstvo koristno pravo spoznanje prirodnih prikaznij in se je pridno zavzemal za razvoj prirodoslovskega pouka v naši ljudski šoli. Sam je nabiral

po čeških zemljah rudnine in pri nas neznano kamenje in ga je pošiljal našim šolam kot učila za prirodoslovni nauk. In tako je prišel marsikak kos čeških rudnin na Slovensko in veliko naših šol je, v katerih učnih zbirkah tvori zbirka rudnin ravno ono, kar jim je poslal Lego!

Povsod je znal pomagati s svojim bistrim duhom in svojo neutrudljivo delavnostjo. Zato je tudi povsem zaslužil ona priznanja, ki mu jih je podelilo slovensko občinstvo. Bil je častni član mesta Ljubljane in več drugih občin, ter častni član mnogih slovenskih učiteljskih društev.

Lahko rečemo, da je z Janom Legom legel v grob mož, ki je žrtvoval vse svoje življenje československemu pobratimstvu in ki je ovenčal svoje življenje z blagimi, neminljivimi dejanji.

Zato kliče tudi napredno slovensko učiteljstvo: Slava njegovemu spominu!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vel. srpana 1906 K 189.496.30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

K naši organizaciji.

Govoril na shodu učiteljstva ljubljanske okolice pri D. M. v Polju dne 11. septembra t. l. nadučitelj J. Žirovnik.

Boj za obstanek je čimdalje večji. Posamezni ljudje ga skorej ne morejo že več biti z upom na zmago. Zato se družijo v društva, ki naj varujejo posameznike in cele stanove, da ne podležejo v tem boju.

Tudi naš stan ima že precej društev, ki naj bi varovala slabo plačano učiteljstvo, da bo kolikor mogoče moglo času in stanu primerno živeti.

Tako imamo:

1. Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev,
2. Deželno učiteljsko društvo,
3. Okrajna učiteljska društva,
4. Slomškovo zvezo,
5. Jubilejsko samopomoč,
6. Učiteljski konvikt,
7. Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta,
8. Vdovsko učiteljsko društvo,
9. Učiteljsko tiskovno društvo,
10. Narodno šolo.

Nekatera teh društev prav redno funkcionirajo, par društev pa posebno ne deluje. Ako smo si učitelji društva ustanovili, smo tudi dolžni delati zanje, da se čim dalje lepše razvijajo. Pasivna društva so nam gotovo v sramoto.

Zato je pa treba pri naraščanju in mlačnih tovariših zbujati zanimanje za naša društva in sploh za vsa vprašanja, ki se tičejo našega stanu.